

Kronika – *Cronicle*

Prof. Ing. Rudolf Midriak, DrSc. – 70-ročný

Pri okrúhlych jubileách význačných osobností žiada sa pozastaviť a zbilancovať doterajší prínos jubilanta, výsledok jeho úsilia, snažení, činnosti. Pred niekoľkými dňami „postihla“ sedemdesiatka profesora Midriaka. Jeho činnosť je ako bujný rozkošatený strom, v ktorom sa konáre lesníka – výskumníka prelínajú s konármi učiteľskej pôsobnosti. Napriek tejto spletitosti pokúsime sa povedať pár slov o priebehu a výsledkoch jeho doterajšieho snaženia.

Dnes je Môťová, rodisko jubilanta, súčasť Zvolena. V dobe narodenia prof. Midriaka 18. júla 1939 to bola samostatná a nielen v bezprostrednom okolí dobre známa obec. Po maturite na gymnáziu vo Zvolene v r. 1956, láska k prírode ho priviedla k zápisu na tamjšiu Lesnícku fakultu VŠLD. Po jej veľmi úspešnom absolvovaní pracoval ako technik poľsia na LZ Červená Sklala. V r. 1962 – 1965 bol interným vedeckým aspirantom Výskumného ústavu lesného hospodárstva vo Zvolene z meliorácií (školiteľ prof. Zachar). Hodnosť kandidáta vied získal v r. 1966. V r. 1967 – 1969 študoval postgraduálne subtropické a tropické lesníctvo na VŠZ v Prahe.

Vďaka osobným kvalitám jubilanta, jeho pracovnosti a koncepcnosti, bol postup na VÚLH nielen veľmi úspešný, ale aj rýchly. V ďalšom desaťročí (1966 – 1976) stal sa vedeckým pracovníkom IIb až vedúcim vedeckým pracovníkom Ib, vedeckým sekretárom ústavu. V r. 1976 odišiel na Výskumnú stanicu LH do Košíc. Pracoval tu do r. 1987 ako vedúci vedecký pracovník Ia, riaditeľ stanice. V r. 1982 obhájil doktorskú dizertačnú prácu a získal hodnosť doktora vied. Vtedajšia prax bola, že pred päťdesiatkou doktormi vied sa stávali ľudia zriedkavejšie, hlavne len workoholici a skutočné vedecké talenty. Po jedenástich rokoch pôsobenia v Košiciach, stal sa v r. 1987 profesorom meliorácií a ekológie krajiny na bývalej VŠLD, teraz TU Zvolen. Právom je pokladaný za jedného zo

zakladateľov Fakulty ekológie a environmentalistiky tejto univerzity. Bol predsedom komisie pre založenie fakulty (1990 – 1991). Neskôr priamo či nepriamo, cez pripomienky, ovplyvňoval jej základné a rozvojové dokumenty, pedagogickú a výskumnícku tvár fakulty. Táto pôsobila v r. 1998 – 2006 v Banskej Štiavnici, od septembra 2006 je znova vo Zvolene.

Prof. Midriak mal r. 2006 čiastkový úväzok na Fakulte prírodných vied UMB v Banskej Bystrici ako profesor geomorfológie, od januára 2007 je na tejto univerzite vedúcim vedeckým pracovníkom Ia, i vedúcim oddelenia regionálnych výskumov. Hlavná je teda jeho výskumnícka (25 rokov) a pedagogická činnosť (18 rokov).

Výskumná a publikačná činnosť

Pri výskumnom zameraní jednotlivca sa uplatňuje veľa okolností. Podľa môjho súdu vedľa osobnostných kritérií hrá rolu i daná spoločenská objednávka. Šesťdesiate roky minulého storočia boli poznamenané aj snahou o zlepšenie stavu našich lesov a zvýšenie ich rozlohy. Prejavilo sa to i v tematickej orientácii jubilanta aj keď je prirodzené, že táto sa pribúdajúcimi rokmi menila a rozširovala. Keď vezmeme do úvahy schopnosti, iniciatívnosť, intuíciu, záujem jubilanta vieme vysvetliť pestrosť, šírku a hĺbku jeho vedecko-výskumného zamerania.

Prvým (a trvalým) predmetom záujmu jubilanta bola erózia pôdy, spustené pôdy a ich zalesňovanie. Prešiel ku geomorfológii, k otázkam funkčne integrovaného lesného hospodárstva, ochrany pôdy, krajinných systémov a foriem. Zaujímal ho výskumne problémy vsakovania vody, odnosu zemín a ich premiestňovanie na svahu, potenciály krajiny, ekologická únosnosť rôznych typov krajiny. Bol vedúcim riešiteľských kolektívov (vyše 50 projektov, resp. úloh) a koordinátorom v národnom

i medzinárodnom meradle. Samozrejým predpokladom tejto skutočnosti je, že svojou výskumnou a publikačnou činnosťou získal si nielen dobré odborné meno ale i uznanie odbornej verejnosti. Úzke boli a sú jeho vedecké a ľudské kontakty s pracovníkmi vedeckovýskumnej a pedagogickej komunity v 25 štátoch sveta, najmä v Poľsku, bývalom ZSSR a v štátoch organizovaných v IUFRO.

Špecifikom jubilanta je, že vo všetkých týchto oblastiach nezostáva na polceste, nekončí popisom javov, procesov, ale práce vyúsťujú do koncovky, v ktorej je reč o vhodnej ochrane a protiopatreniach. Jedna vec je zrejme spoločná jeho štúdiám o erózii i akumulácii zemín, o splachu i reliéfotvorných procesoch, o odtoku vody, o pôdoochrannej funkcii lesa či trávnej vegetácie: snaha o kvantifikáciu procesov, určenie ich intenzity a rýchlosti, o zmeny v čase. Toto pokladám za rozdiel významný voči iným autorom pri interpretácii javov. Ak predtým sa napr. intenzita procesu vystihovala pomocou subjektívnych prídavných mien (slabá, stredná, silná), začala sa intenzita vyjadrovať pomocou objektívnych čísel.

Nazdávam sa, že vedeckovýskumnú činnosť prof. Midriaka možno bližšie rozdeliť do týchto tematických oblastí:

Ekológia (aplikovaná ekológia, krajinná ekológia, krajinné systémy, krajinné formy, potenciály, krajinnno-ekologická únosnosť, využitie Zeme – formy, ekológia lesa).

Lesníctvo (horná hranica lesa, funkčne integrované lesné hospodárstvo, mimoproductčné – verejnosprospešné funkcie lesa, obhospodarovanie horských oblastí).

Geomorfológia (erózia a iné reliéfotvorné procesy, morfogéneza povrchu vysokých pohorí – vysokohorská krajina – a chladných morfo-klimatických oblastí severnej pologule, geomorfologické procesy a formy v arídnej a semiarídnej oblasti).

Environmentalistika (vidiecka krajina, horské a vysokohorské oblasti – životné prostredie, prírodné a antropogénne ohrozenia).

Ochrana prírody a krajiny – trvalo udržateľný rozvoj (biosférické rezervácie, horské oblasti, vysokohorská krajina).

Meliorácie (ochrana pôdy, pôdoochranné a dohospodárske funkcie trvalej vegetácie v krajine, protilavínová ochrana, spustené pôdy a ich zalesňovanie, integrovaný manažment povodí).

V súčasnosti, ako zamestnanec Ústavu vedy a výskumu UMB v Banskej Bystrici, jubilant neustal vo výskumnej aktivite. Naopak, zintenzívnil ju. Venuje sa otázkam multifunkčnosti lesníctva, významu lesov v životnom prostredí a vo vidieckej krajine, pôdoochrannej úlohe lesov, spusteným plochám ako indikátoru neracionálneho využívania krajiny.

Zmena pracoviska v pokročilejšom veku obyčajne znamená stratu motivácie. U jubilanta ju však nevidíme. Vedel sa vysporiadať i s takou tra-

Druh publikácie	Publikované		
	Doma	V zahraničí	Spolu
Vedecké monografie a knižné publikácie	30	1	31
Kapitoly v monografických a knižných publikáciách	26	3	29
Učebné texty, príručky	13	2	15
Pôvodné vedecké práce v časopisoch a zborníkoch	189	36	225
Pôvodné mapy v Atlase krajiny	3	0	3
Referáty z vedeckých a odborných podujatí	46	5	51
Odborné práce v časopisoch a zborníkoch	71	0	71
Editorstvo kníh a zborníkov	17	1	18
Iné publikované práce	59	0	59
Záverečné správy, štúdie, expertízy, projekty	104	0	104
Kvalifikačné práce	2	0	2
Spolu	560	48	608

gickou osobnou bolesťou akou je strata nádejného dospelého syna v r. 2004. Aj toto je svedectvo jeho húževnatosti a lásky k výskumnej práci.

Ako ozvena či dôsledok čulej výskumnej aktivity neobyčajne je bohatá publikačná činnosť jubilanta. Pohľad do tabuľky o tom názorne svedčí a čitateľ si môže urobiť názor sám. Jedinečnosť osoby prof. Midriaka je tu výrazná. Prínos publikácií sa dosť ťažko oceňuje. Ich cennosť sa dá merať počtom citácií, ktorý však je len jedným z meradiel prínosu. Tento doposiaľ činí u jubilanta 2 300, z čoho je 220 v zahraničí. Jubilant patrí teda medzi našich najčastejšie citovaných lesníckych autorov.

Pedagogická aktivita a jej výsledky

Zvykne sa hovoriť, že kto chce zapaľovať, musí sám horieť. Táto vlastnosť je pri učiteľovi akoby samozrejímá. Jubilant ju hojne má a tak je v mojich očiach nielen dobrý výskumník, ale aj dobrý pedagóg. V rokoch 1987 – 2005, teda 18 rokov pôsobil ako profesor krajinnej ekológie a meliorácií. Táto sa neskôr už na Technickej univerzite v rámci Fakulty ekológie a environmentalistiky stala Katedrou aplikovanej ekológie a v r. 1998 – 2006 pôsobila v Banskej Štiavnici.

Cestu za profesorskou hodnosťou a aktivitou pokladám za logické vyústenie jeho schopností, pracovitosti a jeho entuziazmu. Myslím, že bolo šťastím rôznych inštitúcií a organizácií, že na nich či v nich prof. Midriak pôsobil. Jeho činnosť v r. 1987 – 2005, druhú klenbu jeho pracovnej aktivity treba pri tejto príležitosti tiež oceniť a vyzdvihnúť.

Na fakultách – Lesníckej či Ekologickej – prednášal predmety Lesnícke meliorácie, Funkčne integrované lesné hospodárstvo, Meliorácie a rekultivácie, Krajinná ekológia a Aplikovaná ekológia. V oboch prípadoch fakúlt ide o tzv. profilové disciplíny. Prof. Midriak vhodne využíval svoje skúsenosti z výskumníckej praxe, poznatky z literatúry a vedeckých expedícií. Jeho prednášky boli nielen poučné a pútavé, ale i podnetné. O jeho činnosť ako prednášateľa na vybrané témy či zabezpečovateľa výučby predmetu počas viacerých semestrov prejavili záujem i príbuzné katedry iných univerzít (Fakulta prírodných vied UMB v Banskej Bystrici, Prírodovedecká fakulta UPJŠ v Košiciach, Fakulta humanitných a prírodných vied Prešovskej univerzity, Fakulta európskych

štúdií a regionálneho rozvoja SPV v Nitre). Možno konštatovať, že prof. Midriak si získal uznanie a rešpekt odborníkov príbuzných fakúlt doma i v zahraničí.

Ako predseda habilitačnej či inauguračnej komisie sa pričínil po vzniku FEE v 36 (14 + 22) prípadoch o menovanie docentov či profesorov v ekologických a environmentálnych vedách. Myslím, že v tomto smere ide o jedinečnosť v celoslovenskom meradle. Bolo to podmienené nielen „novosťou“ študijného smeru, jeho budovaním a celospoločenskou priazňou pre rozvoj ekológie, ale i osobnou angažovanosťou jubilanta. Treba nám vziať do úvahy, že jubilant pôsobil aj ako predseda komisie pre udeľovanie vedeckých hodností kandidáta vied (v odbore Meliorácie), PhD. v odbore Ekológie, vychoval 14 aspirantov a doktorandov, a je 22 rokov predsedom Komisie pre obhajobu vedeckej hodnosti doktora vied v ekológii a environmentalistike, a tak máme v celoslovenskom meradle ťažko predstihnuteľný príklad učiteľa, ktorý nielen vie, ale vedomosti i iným odovzdáva. Pripomíname tiež, že pod jeho vedením vypracovalo v rokoch jeho vysokoškolského učiteľovania vyše 50 študentov diplomové práce, t. j. každý rok v priemere takmer tri.

Po dve funkčné obdobia (1997 – 2003) bol členom Akreditačnej komisie, poradného orgánu Vlády SR. Ako predseda troch pracovných skupín tejto komisie (pre vedy ekologicko-environmentálne, pre lesnícke vedy a pre drevárstvo a drevospracujúci priemysel) prispel k riešeniu konkrétnych otázok celoštátnej vysokoškolskej politiky a vedy. Na FEE bol garantom študijného odboru Aplikovaná ekológia, Ekológia krajiny a ochrana prírody.

Iné významné aktivity a spoločenské ocenenia

Prof. Midriak bol členom viacerých krajinárskych a prírodovedeckých expedícií (Kaukaz, Himaláje, Špicbergy, Vietnam, Island, Orkneje, Shetlandy, Skandy, Thajsko, Balkánske hory, Tunis, Egypt, Izrael, Sýria, Turecko, Jordánsko, Alpy). Z nich bolo nakrútených 19 filmov, publikované 3 knižné publikácie a viaceré časopisecké príspevky. Na nich sa významne podieľal a prispel tak k propagácii našej vedy. O cennosti Midriakovej osobnosti svedčí aj to, že ho vedecky a ľudsky prijala celkom odlišná vedecká komunita. Autor-

stvo 3 vynálezov (deluometer, mikronivelačná erózna mierka, zariadenie na meranie plazivého pohybu snehu) je dokladom toho, že je stúpencom rôznych inovácií a výskumnú prácu metodiky sústavne vylepšoval.

Jubilantovi boli udelené za jeho prácu viaceré ocenenia a medaily. Za všetky spomenieme tie najvýznamnejšie: „Cena Technickej univerzity vo Zvolene za významné výsledky dosiahnuté v rozvoji vedeckého poznania v ekológii“ (1997); „Pamätná medaila Technickej univerzity vo Zvolene“ (1999); „Zlatá medaila Prešovskej univerzity“ (1999); „Pamätná medaila Juraja Fándlyho za významné výsledky v pôdohospodárskych vedách“ (Slovenská spoločnosť pre poľnohospodárske, lesnícke, potravinárske a veterinárne vedy pri SAV, 2003); „Medaila Jozefa Dekreta Matejovie za rozvoj lesníckej vedy na Slovensku“ (Lesnícky výskumný ústav vo Zvolene, 2004); „Medaila za rozvoj vedy v oblasti lesníctva a ekológie krajiny“ (Slovenská akadémia pôdohospodárskych vied, 2004). V roku 2008 dostal od Národného lesníckeho centra zlatú medailu.

Pri jeho životnom jubileu nám treba preto vzdať hold jeho bádaniu a jeho trvalej snahe prispievať k ochrane našej prírody, poďakovať sa aj za tisícky

hodín organizačnej práce. Istotne určitou odmenou boli aj v prírode Tatier, Himalájí, Špicbergov, púští a polopúští prežitie chvíle. Treba nám však vidieť celospoločenskú prospešnosť výskumnej práce i prírodovedných expedícií.

Ako vidieť, zoznam činností prof. Midriaka je ako bujný strom, prikrývajúci viaceré oblasti a to nielen lesnícke, v ktorých začínal. Spomenúť treba aj jeho popularizačnú činnosť. I v nej sa prejavila jeho fabulačná danosť, viac než dôstojne sa priradil k menu Spirhanzl, ktorý bol doteraz uznávaný ako úspešný popularizátor nášho pôdoznactva a prírodovedy.

Aktivita prof. Midriaka je tak rozsiahla a významná, že pokladám za výstižné ak vyzdvihneme hlavne jeho usilovnosť a invenciu. Tlačí sa mi myšlienka J. A. Komenského „Len život činný je ozajstným životom. Záhaľka je hrobom človeka za živa“.

Želám mu veľa zdravia, mnohé žatevné roky jeho vedomostí a skúseností, jeho neutíchajúceho entuziazmu.

Rudolf ŠÁLY
emeritný profesor TU vo Zvolene